

BİBLİYOGRAFYA :

Aşçı İbrâhim Dede Mecmuası, İÜ Ktp., TY, nr. 78-80, I-III; Carter V. Findley, "Social Dimensions of the Dervish Life, as Seen in the Memoirs of Aşçı Dede Halil İbrahim", *Economie et Sociétés dans l'Empire Ottoman, fin du XVIIIe-début du XXe siècle* (ed. J. L. Bacqué Grammont — P. Dumont), Paris 1983, s. 129-149; B. Lewis, "Marie Luise Bremer: Die Memoiren des türkischen Derwischs Aşçı Dede İbrâhim", *BSOAS*, XXIV (1961), s. 589; M. L. van Ess — Bremer, "Fehmi", *EI²* (İng.), II, 878-879.

NİHAT AZAMAT

AŞERE

(القرات العشر)

Meşhur on kıraat imamına nisbet edilen kıraatler ve bunları konu alan ilim dalı için kullanılan bir terim
(bk. KIRAAT).

AŞERE-i MÜBEŞŞERE

(العشرة المبشرة)

Hz. Peygamber tarafından cennete girecekleri daha hayatta iken kendilerine müjdelenen on sahâbi.

Kaynaklarda "el-aşeretü'l-mübeşşere", "el-mübeşşerün bi'l-cenne", "el-aşeretü'l-meşhûdü lehüm bi'l-cenne" gibi ifadelerle anılan bu on sahâbi Ebû Bekir, Ömer, Osman, Ali, Talha b. Ubeydullah, Zübeyr b. Avvâm, Abdurrahman b. Avf, Sa'd b. Ebû Vakkâs, Ebû Ubeyde b. Cerrâh ve Saïd b. Zeyd'dir. Ashapta Saïd b. Zeyd'in bir rivayetinde bu on kişiden Ebû Ubeyde b. Cerrâh yerine Abdullah b. Mes'ûd zikredilmiştir (İbn Abdülber, II, 318). Abîde es-Selmânî'den gelen benzer bir rivayeti de Zehebî kaydetmektedir (*Ma'rifetü'l-kurrâ*, I, 34). Ancak Zehebî'nin bu eserinin 1969'da Kahire'de yapılan baskısında yer alan bu rivayetin, gerek 1404'te yapılan Beyrut baskısında gerekse incelenen Paris, Berlin ve İstanbul kütüphanelerindeki yazma nüshalarında eksik olarak yer aldığı, İbn Mes'ûd'un cennetle müjdelendiği belirtildikten sonra Ebû Ubeyde yerine aşere-i mübeşşere içinde onun bulunduğu söz edilmediği görülmüştür. Rivayetdeki bu değişikliğin, eserin Kahire baskısında esas alınan ve inceleme imkânı bulunamayan Kahire (Dârü'l-kütübi'l-kavmiyye Ktp.) nüshasında yer aldığı anlaşılmaktadır. Hadislerde cennetlik oldukları topluca haber verilen bu sahâbilerden başka Hz. Hatice, Abdullah b.

Ömer, Abdullah b. Selâm gibi münferit olarak cennetle müjdelenenler de vardır.

Aşere-i mübeşşerenin bazı ortak vasıfları şunlardır: 1. Tamamı ilk müslümanlardan olan bu on sahâbi Hz. Peygamber'e ve İslâm'a büyük yardımlarda bulunmuşlardır. 2. Kureyş kabilesine mensup olup nesepleri Hz. Peygamber'in nesebiyle birleşmektedir. Bu sebeple, "aşere-i mübeşşere" ifadesini "Kureyş'ten cennetle müjdelenmiş on kişi" olarak anlamak daha doğru olacaktır. Nitekim konuya ait rivayetlerde de "aşeretün min Kureyşin fi'l-cenne" kayıtlarına rastlanmaktadır. 3. Bedir Savaşı'na ve Bey'atürri'dvân'a katılmışlardır. Bey'atürri'dvân'da bulunamayan Hz. Osman adına bizzat Hz. Peygamber iki elini birbirine kavuşturarak biat etmiş, onu da biata katılanlardan saymıştır. 4. Allah'ı ve Resulü'nü sevdikleri bizzat Hz. Peygamber tarafından açıklanmıştır. 5. Allah yolunda yakınlarına karşı savaşmaktan çekinmemişlerdir. Nitekim Mücâdile süresinin, "Allah'a ve ahiret gününe inanan bir toplumun babaları, oğulları, kardeşleri, akrabaları bile olsa, Allah'a ve Peygamber'e karşı gelenlere sevgi beslediklerini göremezsin" meâlindeki 22. âyetinin aşere-i mübeşşereye dahil ashap hakkında nâzil olduğuna dair bazı rivayet ve yorumlar bulunmaktadır.

Aşere-i mübeşşerenin İslâmiyet'teki seçkin yerini dikkate alan İslâm bilgileri, ilmi tasnif ve değerlendirmelerde ilk sırayı hemen daima bunlara ayırmışlardır. Ahmed b. Hanbel *el-Müsned*'ine aşere-i mübeşşerenin rivayet ettiği hadislerle başlamıştır. Taberânî'nin *el-Mu'cemül-kebir* ve Ebû Nuaym el-İsfahânî'nin *Hiilyetü'l-evliyâ*' adlı eserlerinde de aynı sıralama görülmektedir. Aşere-i mübeşşerenin hepsiyle görüşüp onlardan hadis rivayet edenler tâbiîlerin birinci tabakası olarak kabul edilmiştir. Aşere-i mübeşşere, İslâmî literatürde sahâbilerle ait eserlerin dışında müstakil eserlere de konu teşkil etmiştir. Muhibbüddin et-Taberî'nin, İstanbul kütüphanelerinde birçok yazma nüshası bulunan ve ayrıca basılmış da olan (I-II, Kahire 1327; I-IV, Beyrut 1405/1984) *er-Riyâzü'n-naẓire fî menâkıbi'l-âşere*'si, Hâkim en-Nisâbûrî'nin *Fezâ'ilü'l-âşere*'si, Burhâneddin İbrâhim b. Abdurrahman el-Fezârî'nin *Fezâ'ilü'l-âşeretü'l-mübeşşere*'si ve Zeynüddin Ömer b. Ahmed eş-Şemmâ'nın *ed-Dürerü'l-mültekât*'ı aşere-i mübeşşereye dair yazılmış müstakil eserlerdir.

BİBLİYOGRAFYA :

Müsned, I, 187-188; IV, 355, 356, 381; Bu-hârî, "Menâkıb'ül-enşâr", 19, "Edeb", 55, "Me-gâzi", 9; Müslim, "Fezâ'il'ü's-şahâbe", 71; Tirmizî, "Menâkıb", 26, 37; İbn Abdülber, *el-İstî'âb*, II, 318; İbnü'l-Cevzî, *Telkîhu fuhûmi ehli'l-eser* (nşr. Ali Hasan), Kahire 1975, s. 104; Kurtubî, *Tefsîr*, XVII, 307-309; Muhibbüddin et-Taberî, *er-Riyâzü'n-naẓire fî menâkıbi'l-âşere*, Beyrut 1405/1984, I, 17-70; Zehebî, *Ma'rifetü'l-kurrâ* (Câdelhak), I, 34; a.e. (Beşşâr), I, 34; a.e., Berlin Ktp., nr. 9943, vr. 7^a; nr. 3140, vr. 2^b; a.e., Paris Ktp., nr. 2084, vr. 3^b; a.e., Millet Ktp., nr. 2500, vr. 3^b; Süyûtî, *Tedribü'r-râûf*, II, 355; M. Tayyib Okıç, *Bazı Hadis Meseleleri Üzerinde Tetkikler*, İstanbul 1959, s. 45; Talât Kocyiğit, *Hadis İstılahları*, Ankara 1980, s. 54; Şehât Seyyid Zağlül, *Abdullah b. Mes'ûd: eş-şahşiyye ve's-süre*, Kahire 1406/1986, s. 102-103; A. J. Wensinck, "al-*âshara* al-Mubashshara", *EI²* (İng.), I, 693.

ABDULLAH AYDINLI — İSMAIL L. ÇAKAN

AŞHANE

(bk. İMARET).

ÂŞIK

(عاشق)

Kendisinin veya başkalarının şiirlerini saz eşliğinde çalıp söyleyen ve halk hikâyeleri anlatan saz şairi.

Âşık kelimesi bu anlamıyla edebiyatımızda XV. yüzyıldan itibaren kullanılmaya başlanmıştır. Ancak âşık hayat tarzı ve edebiyatı Osmanlılar'dan çok evvel başlamış, millî bir kaynağa ve köklü bir geleneğe dayanmaktaydı. Eski Türkler bu tarz şiir söyleme geleneğini İslâmiyet'in kabulünden sonra da devam ettirmişlerdir.

Din dışı şiirler söyleyen saz şairlerinin âşık ismini almaları ise XVII. yüzyıldan itibaren görülmeye başlanmıştır. Âşık, daha önce kendilerini din dışı şiirler söyleyen saz şairlerinden ayırmak için tek-

Kastamonulu
Âşık
Yorgansız
Haklı
Çavuş
(Süleyman
Şenel arşivi)